

Kat. No. 021 **Env. No.** M4314

Bronz, ağız çapı: 16,7 cm,
yükseklik: 3,2 cm, 13. yy. ortaları.

Altı düz sahan biçimlidir. Ufki dudak kısmı yivli olup, çok kısa ve düz bir karnı mevcuttur. Dudak ve karın içi düzdür. Kabın dibinde tam ortada daire biçiminde istifli bir kitabe mevcuttur. Bunun etrafında Selçuklu veya Memluk tarzında devren bir kitabe daha vardır. Her iki kitabe de çok silik olup yeryer harfleri dahi seçilememektedir.

Kat. No. 022 **Env. No.** M5653

Bronz, ağız çapı: 18,2 cm,
yükseklik: 5,5 cm, 13 yy. ortaları.

Altı düz sahan biçimli olup üçayaklıdır. Ufki genişçe dudak kısmı kavisli dilimlenmiştir ve dörder dilim atlayarak 6 dilime birer rozet kazınmıştır. Kısa ve düz karnı dibe doğru dik olarak inmektedir. Dibinde tam ortada daire biçiminde rumi geçmelerden altı dılılı çiçek biçimli nebati rozet yer almaktadır. Bunun çevresinde zemini girift rumi geçmelerle bezekli Selçuklu nesihini andıran dairevi yazı frizi vardır. Kabın dibi fazla aşınmış olduğundan bu yazı frizi maalesef çözülememiştir.

2.3. ERKEN İSLAM DÖNEMİ

İslami dönem şifa taslarının en erken örneklerinden sayılan 12. yy.'a (*h*.565) tarihlenen ve Sultan el-Melike'l-'Âdil Mahmûd b. Zengi için özel hazırlanmış şifa tasında diğer dini yazılar yanında *"Bu kutsanmış kap her tür zehir içindir. İçerisinde kanıtlanmış kullanımlar bir araya getirilmiştir. Bunlar; yılan sokması, akrep ve ateş, hamile kadın, atın toprak yemekten kaynaklanan karın ağrısı, baş ağrısı ve kolit, migren ve çarpıntı, karaciğere bağlı ateş, kanama, göğüs arası, göz ve görme, nazar, katarkt, riyah'el-şevka, ruhların kaçırmak, büyüden kurtarmak ve tüm hastalık ve acılardır."* yazısı okunmaktadır. [1] Bu yazıt ile bu tip tasların tıpta kullanılmış olduğu tartışılmaz olarak ortaya konmaktadır. Koleksiyonumuzda **Kat. No. 23, 24 ve 25** bu guruptan olup bu tip tasların son örnekleri olarak kabul edilebilir. Ancak üzerlerindeki yazıtlarda herhangi bir sahip adı ya da tarih gözükmemektedir.

Halili Koleksiyonlarında bu tip taslardan bir örnek vardır ki, Mısır ya da Suriye kaynaklı gösterilen bu tas 13-14. yy.'a tarihlendirilmektedir. Yazıttaki ilginç özelliklerinden biri tanrıya hiç atıf yapılmamış olmasıdır. [2]

1 Khalili 1997, no. 25, s. 82 vd.
2 Khalili 1997, no. 28, s. 86.

Kat. No. 023

Bronz, ağız çapı: 13,8 cm,
yükseklik: 4,6cm, 13.-14. yy.

Yayvan çeyrek kürevîdir. Çok basit hatlı kufi yazıların yanı sıra farklı bir çeşit yazı da kullanılmış olduğundan maalesef çözümlenememiştir. Ağız kısmındaki kitabe frizi ile dipteki dairevi alan arasındaki kısım 6 adet 3/5 daire geçmesi ile bölümlenmiştir. Bu kısımlar, yazı, vefk ve sembollerle doldurulmuştur. Bu yazılar arasında **Sâffât Suresi (37:79)** ve **Talâk Suresi (65:3)** ayetleri ile Arap dilinde bir dua okunabilmektedir. Dış ağzında "**Hazihi't-tâseti'l-mübâreke …** **[**siliktir**]** **(***Bu kutsal tas, … [siliktir])"* kısmı okunabilen bir dua kazınmıştır. Karın kısmı ile dipteki dairenin içlerindeki vefkler dışında farklı bir yazı çeşidi de görülmektedir.

Kat. No. 024

Bronz, ağız çapı: 9,3 cm,
yükseklik: 3,2 cm, 13.-14. yy.

Yayvan çeyrek kürevîdir. Kufi yazılarının çoğu silik olup maalesef okunması mümkün değildir. Ağız kısmında bir sıra kitabeden sonra, tasın karın kısmında geçmelerle birbirine bağlı şekilde 4 daire ve dört enine kartuş mevcuttur. Kabın dip kısmı tamamen silik olup, bazı geçmelerden izler görülmektedir. Kabın dış ağzında 2 yazı frizi görülür. Daha geniş olan ilk friz neshî olup: "**Hazihi't-tâseti'l-mübâreke küllihe'l-sümûn ve'l-veca' nâfi'i bi-hürmeti Rabbi lil-mu'aleceh el-'asâb ve'd-da' ve'l-muzalla'a ve'l-mağla ve'l-kilbe'l-kelb ve'l-mu'abbır ve'l-'arâc ve lil-sa'âde ve'l-sabr ve'l-eleme'l-kıbde ve'l-hibâl ve'l-leff (?) ve-lev er-remi'ed-derrub bi'l-kataa saria** [iki kelime siliktir] **seb'a merra** *(Bu kutsal tas, Tanrı'nın kutsamasıyla, tedavi ve ilaç için sinir, verem, kemik hastalıkları, şizofreni, kuduz köpek (ısırmasına), sihir ve sakatlık için ve mutluluk için, karaciğer hastalıklarının acısına, hamilelik ağrısına olduğu gibi ur vb. şişkinliklere, akıcı irine; bütün zehirler ve ağrılara yararlıdır: yedi kere su içilecek)*" biçiminde okunabilmektedir. Bunun altındaki friz ise basit kufi olup siliktir. Kabın karın ve dip kısmında 6 adet daireden oluşan geçmeli süsleme vardır. Bu alan da silik olup okunması müşküldür.

Kat. No. 025

Bronz, ağız çapı: 13,6 cm,
yükseklik: 4,3 cm, 14. yy.

Yayvan çeyrek kürevîdir. Kufi yazıları çok basit hatlı olduğundan maalesef okunması müşküldür. Ağız kısmında yazı, vefk ve sembollerden bir friz mevcuttur. Tasın dip ortasında 2 kareden oluşan geçmeli sekizgenin uçları kabın ağzına doğru dikey olarak uzatılarak daire çerçeve ile birleştirilerek bir bezeme oluşturulmuştur. Bu suretle bölünen iç alanda ortaya çıkan 8 bölümden 4'ünde gayet okunaksızca yazılmış satırlar mevcuttur. Diğer 4 bölümde 3 satır tırnak çentik ve altlarında değişik betimler kazınmıştır. Dış ağızda: "**Hazihi't-tâseti'l-mübâreke tışfi' el-cirba ve't-ta'ûn ve'l-kilbe'l-kelb ve'l-asre'l-bôl ve'l-ri'âb ve'l-hâmel ve'l-vaza' ve'l- …** [siliktir] (*Bu kutsal tas, cüzzam, veba, kuduz köpek (ısırmasına), sidik zorluğuna, titremeye, hamilelik ve doğum (daki ağrılara), ve… [siliktir] şifa verir.)*" Kabın dip kısmında 6 kollu yıldız, çevresinde üzerinde kertikler bulunan bir daire ile 3 adet 6 kollu yıldız; bunun dışında da üzerinde kertikler bulunan bir daire ile 4 adet 6 kollu yıldız bezekleri yapılmıştır. Tasa çok sonraki tarihlerde eklenmiş olan pirinç bir levhadan kesilerek lehimlenmiş olan kulp, bu tasın enaz 250 sene kadar daha kullanıldığını göstermektedir.

Kat. No. 026

Pirinç, ağız çapı: 15,8 cm,
yükseklik: 5 cm, 15-16 yy.

İnce cidarlı altı basık yarım kürevî göbeksiz ve ince kısa ayaklıdır. Ağız ve karın kısmında yarım şemse kompozisyonunda 8 adet motif kazınmıştır. Ağızdan besmele ile başlayan "**Sübhâneke lâ ilâhe illâ Ente yâ Rabb külli şey'in ve vârisehu yâ ilâhe'l-aliheti'r-refiy'ı celâlüh** .. *ilh.*" "**İdris Duası"** (Esmay-ı Erbain-i İdrisiyye) bütün iç gövdeyi dolaşmaktadır. Kabın dibi içte tamamen siliktir. Dışta **Nâd-ı Aliyyen** güzel bir sülüs hatla ve 2 satırlık istifle tasın bütün ağzını dolaşmaktadır. Bunun altında verevine yivlerden süsleme yapılmış ve içleri bir dolu bir boş olmak üzere ince bitkisel bezeklerle süslenmiştir. Karnın dip tarafı lâle motiflerinden bir frizle nihayetlenmektedir. Dipte ince kısa aynı metalden ayak sonraki tarihlerde tekrar lehimlenmiştir. Dibin tam ortasında çifte daire içinde dairesel olarak: **Dû'a-i 'İdris - Nâd-ı 'Aliyyen** aynı elden çıkma olarak kazınmıştır.

2.4. OSMANLI DÖNEMİ

Bu bölümde incelenen şifa tasları sadece Osmanlılara ait değildir. Çağdaş döneme ait İran, Irak, Suriye, Afgan-Hind gibi yakın çevresi müslüman ülkelerdeki kültürlerle etkileşimi gösterdiğinden kataloğumuza alınmışlardır. İslami inançlar, kültür ve tarihsel dönemler itibarıyle taslarda büyük benzerlikler görülmektedir. Çukur olan kâse örneklerin büyük bir bölümü ile yayvan tasların hemen hemen tamamı İran kaynaklıdır. Göbekli tiplerde ise, özellikle çift taslı olanlar İran'dır.

Bu arada unutulmamalıdır ki, şifa tasları dönem dönem ve yöre yöre, yoğun bir biçimde üretilerek ithalat ve ihracatları yapılmıştır. Ancak bu ithalat-ihracat istikamet ve tarihleri konusunda bir yorum yapmak için elimizde ve yayınlarda maalesef nitelikli örnek sayısı yeterli değildir. Yalnız şu açıktır ki, 18.-19. yy. ve civarlarında yoğun bir biçimde İran etki ve ağırlığı görülmektedir. Hatta bazı tiplerin *seri olarak imal edildikleri* çok sık rastlanan benzer örnekler sebebiyle açıkça anlaşılmaktadır.

Tasların diplerindeki sahiplik kitabelerine nadiren rastlanmaktadır. Zira bu şekilde özel kişiye ve hastalıklarına özel yapım hem zor hem de pahallıdır.

Kâse formu, bilinen ve en eski formlardandır. Çok uzun bir süre bu formun esas tipine göre belirli karakterlerde görülen değişik biçimleri kullanılmıştır. Göbekli tiplerin ise ilk örneklerine Anadolu'lu Frig döneminde rastlanmaktadır. Göbekli örneklerin yıkanma kültürü ile çok yakından ilgili olup sırf bu amaçla üretilmiş olduklarını söyleyebilirz. Ortadaki göbek üzerine dökülen suyun sıçramaması yanında kullanımda dıştan parmak geçirilerek rahat kullanımını da sağlamaya yaramaktadır.

2.4.1. KÂSE (İÇİ ÇUKUR) FORMLULAR

TİP.1. TABANI YUVARLAK OLANLAR

Kat. No. 027

Pişmiş toprak, ağız çapı: 12 cm, yükseklik: 5 cm, Konya, 19. yy.

Yarım küre biçimli kaidesiz olup kâse formundadır. Siyah sırlı olup kazıma tekniği ile yazı ve süsleme yapılmıştır. Kabın içine devvare veya tornada 5 adet çifte daire kazınmıştır. Ağız kısmında 2 sıra halinde **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)**'in ilk beş cümlesi "**yeşfa'u**"ya kadar yazılmıştır. Âyete'l-Kürsî, şifa ayetleri içinde en sık kullanılanıdır. Kâsenin dibindeki dairenin içine pergel yöntemi ile kavislerden oluşan 6 yapraklı stilize çiçek motifi yapılmıştır. Kâsenin dışında dipte yine aynı bezek mevcut olup, karın kısmında enine olarak ard arda 4 adet stilize tahıl başağı motifi kazınmıştır. Tasın dibindeki motif bir anlamda ikonografik olarak güneşi veya sonsuzluğu simgelemektedir.

Kat. No. 028

Pirinç, ağız çapı: 11,1 cm,
yükseklik: 3,4 cm, 19. yy.

1/3 kürevî tas biçimindedir. Dışı düz ve yazısızdır. Dip kısmında ortada **bismillâhi'ş-Şâfî bismillâhi'l-Kâfî bismillâhi'l-Mu'âfî** isimleri talik hatla ve kontürlü hatla kazınmıştır. İç ağız ve karında 3 satır halinde **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)** yazılmıştır.

Kat. No. 029

Kalaylı Bakır, ağız çapı: 14,8 cm,
yükseklik: 4,9 cm, Dağıstan, 18.-19. yy.

1/3 kürevî yayvan, kısa küt dudaklı ve sığ dipli olup ayaksızdır. İçte ağız kısmında çiftçizgili etli talik hatla başlayan **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255),** boş bırakılmış karın kısmından sonra dipte 3 dairevi bordür içinde de devam etmektedir. Dış ağızda aynı tarzda Hz. Muhammed ve 12 İmam'a salât ve selam kazınmıştır.

Kat. No. 30

Pirinç, ağız çapı: 13,8 cm,
yükseklik: 4,7cm, 19.yy.

İç ağızda **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)**, altta dip kenarında **Fatiha Suresi** ile bunların arasında karın yüzeyi ardışık dört daire ve dört elipsden oluşan çerçevelere ayrılmıştır. Dairelerin içinde dört Melek isimleri, elips kartuşlarda da **besmele**, **İhlas Suresi** ve **Nasrün min Allâhi ve fethün karîb (Saff Suresi (61:13)**'nden bir ayetin bir kısmı yazılıdır. Dipte ortada **Kelime-i Tevhid**, etrafında ilk dairede **besmele**, **Allâhümme**, **İsra Suresi (17:82)**; ikinci dairede salat-ü-selam: **sallî 'alâ Muhammedin 'alâ Fâtıma Hasan Hüseyin ve Ali ve Muhammed Ca'fer ve Mûsâ ve Muhammed ve Ali el-Hasan ve'l-Kâsım Ali** yer alır. Dışında ağızda besmele ile başlayan bir dua cümlesi yer alır. Dış yüzü üç sıra halinde derince kazınmak suretiyle badem badem bezeklenmiştir.

Kat. No. 031

Kalaylı Pirinç, ağız çapı: 14,8 cm,
yükseklik: 5,7 cm, İran, 19. yy.

Dik, yüksek karınlı, hafif bombeli düz diplidir. Dışı düzdür. Ağızda **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)**, karın altında besmele ve **Fatiha Suresi(1:1-7)** ayetleri kazınmıştır. Karın bölümü 4 küçük 4 büyük kartuşa ayrılmış olup, küçük kareye yakın olanlarda **yâ Mikâ'îl, yâ İsrâfîl, yâ Cebrâ'îl, yâ 'Azrâ'îl** diğerlerinde ise **besmele** ve **İhlâs Suresi (Kur'an 112:1-4)** okunmaktadır. Dipte geniş bir bordür içinde **Nâd-ı 'Aliyyen. Mazharü'l-'acâ'ib. Teciduhu 'avnenleke fî'n-nevâ'ib külli hemmin ve ğammin seyencelî yâ Allâh […]** ortada 6 taç yapraklı bir çiçek motifi ile çevresinde Nâd-ı 'Aliyyen'in devamı […] **bi-'azametike yâ Allâh bi'l-nübüvvetike yâ Muhammed, velâyetike yâ Ali** yazıları görülmektedir.

Kat. No. 032

Kalaylı Pirinç, ağız çapı: 11,3 cm,
yükseklik: 4,1 cm.

Hafif oval diple kesilmiş yarım kürevî tas biçimindedir. İçte ağız kısmında **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)**'nin baş kısmı okunmaktadır. Karnın altında dip kenarında **Kur'ân, İsrâ Suresi (17:82)** ayeti kazınmıştır. Karın bölümü 4 küçük 4 büyük kartuşa ayrılmış olup, küçük kareye yakın olanlarda **yâ Hannân, yâ Mennân, yâ Deyyân, yâ Burhân**, diğerlerinde ise besmele ve **İhlâs Suresi (Kur'an 112:1-4)** okunmaktadır. Tasın dibinde ortadaki daire ufki hatla ikiye bölünmüş olup içinde **Allâh Muhammed Ali Fâtıma Hasan Hüseyin** isimleri kontürlü iri hatla kazınmıştır. Bunun çevresinde daire biçiminde gene aynı hatla **Nâd-ı 'Aliyyen** okunmaktadır.

Kat. No. 33

Pirinç, ağız çapı: 10,6 cm,
yükseklik: 3,6 cm, İran, 20.yy.

Hafif oval diple kesilmiş yarım kürevî tas biçimindedir. İçte ağız kısmında **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)**'nin baş kısmı okunmaktadır. Karnın altında dip kenarında **İsrâ Suresi (17:82)** ayeti kazınmıştır. Karın bölümünde damla motifi ile başlayan besmelesiz **İhlas Suresi (Kur'an 112:1-4)** okunmaktadır. Tasın dibinde çifte minareli soğan kubbeli bir yapı (= *türbe*) resmedilmiştir.

Kat. No. 034

Pirinç, ağız çapı: 8 cm,
yükseklik: 2,7cm, İran, 20.yy.

Yarım kürevî dibi oval dudaksız ve kaidesiz çanak formundadır. Dışı düzdür.

İçte ağız ve dip kenarında **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)**'nin başından bir kısım okunmaktadır. Bu iki frizin arasında çift kontürlü ve etli hatla **İhlâs Suresi (Kur'an, 112:1-4)** yazılıdır. Ortada, dipte çift minareli ve soğan kubbeli bir imam türbesi resimlenmiştir. Tasvirin sağında: **Muhammed Ali;** solunda: **Fatıma Hasan Hüseyin** isimleri kazınarak yazılmıştır.

Kat. No. 035

Pirinç, ağız çapı: 14,5 cm,
yükseklik: 2,3 cm, İran, 20.yy.

Hafif oval diple kesilmiş yarım kürevî tas biçimindedir. İçte ağız kısmında **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)** okunmaktadır. Karnın altında dip kenarında **İsrâ Suresi (17:82)** ayeti kazınmıştır. Karın bölümünde baklava motifi ile başlayan besmele ve **İhlâs Suresi (Kur'an 112:1-4)** okunmaktadır. Tasın dibinde çifte minareli soğan kubbeli bir yapı (= *türbe*) resmedilmiştir. Yapının kapısında **Hasan**; tasvirin sağında **Allah Muhammed Ali**, solunda **Fatıma Hasan Hüseyin** isimleri yazılıdır.

Kat. No. 036

Pirinç, ağız çapı: 8 cm,
yükseklik: 2,7cm, İran, 20.yy.

1/3 kürevî tas biçimindedir. İçte ağız kısmında sekiz ters kavis içinde **yâ Rahman**, **yâ Azîz**, **yâ Bedûh**, **yâ Gaffâr**, **yâ Settar, yâ Allâh** okunabilmektedir. Dip kısmında ortada yüzyüze bakar biçimde bir kadın ve bir erkek tasviri ve aralarında tılsımsal işaretler ile "**sad**" ve "**mim**" harfleri mevcuttur. Etrafında da **yâ Allâh**, **ve'l-hamdü**, **Fâtıma**, **Hasan**, **Hüseyin** ve tılsım işaretleri kazınmıştır. Dışında dipte kare biçimli 16 lı vefk, çevresinde: 3 satır halinde tılsımsal işaretler görülmektedir.

Kat. No. 037

Kalaylı Pirinç, ağız çapı: 11,3 cm, yükseklik: 4,1 cm, İran, 19.yy. sonu.

Hafif oval diple kesilmiş yarım kürevî tas biçimindedir. İçte ağız kısmında **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)**'nin baş kısmı okunmaktadır. Karnın altında dip kenarında **Kur'ân, İsrâ Suresi (17:82)** ayeti kazınmıştır. Karın bölümü 4 küçük 4 büyük kartuşa ayrılmış olup, küçük kareye yakın olanlarda **yâ Hannân yâ Mennân yâ Deyyân yâ Burhân**, diğerlerinde ise besmele ve **İhlas Suresi (Kur'an 112:1-4)** okunmaktadır. Tasın dibinde ortadaki daire ufki hatla ikiye bölünmüş olup içinde **Allâh Muhammed Ali Fâtıma Hasan Hüseyin** isimleri kontürlü iri hatla kazınmıştır. Bunun çevresinde daire biçiminde gene aynı hatla **Nâd-ı 'Aliyyen** okunmaktadır.

1 *Karşl.: Sunar 1975, s. 89 vd.*

TİP.2. TABANI DÜZ OLANLAR

Kat. No. 038

Kalaylı Pirinç, ağız çapı: 13,8 cm,
yükseklik: 3,6 cm.

İçe doğru bombeli dipli kısa dik kenarlı karınsız ve kaidesiz kap formundadır. Kabın içinde kenarlar düzdür. Hafif bombeli dibin içinde zencirek motifli frizin çevrelediği alanda kalın etli bir hatla **Yedi Uyurlar**'ın ve **Kıtmir** isimleri dairevi olarak güzel bir istifle yazılmış, bu isimlerin harflerinin kolları dik uzatılarak bir **Mühr-i Süleyman** motifi ile içinde sekiz kollu bir rozet oluşturulmuştur.

Kat. No. 039
Kalaylı Pirinç, ağız çapı: 13,8 cm,
yükseklik: 4,1 cm, İstanbul, 19.yy.

Dik karınlı, dudaksız ve geniş tabanlıdır. Dibi hafif içe bombelidir. Kalaylıdır. Yalnızca iç dibi yazı ve bezeklidir: Fırfırlı bir frizin çevrelediği dairevi alanda kalın etli bir hatla **Yedi Uyurlar**'ın ve **Kıtmir** isimleri dairevi olarak güzel bir istifle yazılmış, bu isimlerin harflerinin dik kolları uzatılarak bir **Mühr-i Süleyman** motifi ve içinde çiçek rozeti oturtulmuştur.

Kat. No. 040

Kalaylı Bakır, ağız çapı: 9 cm,
yükseklik: 2,2 cm, 19. yy. sonu.

Dik kenarlı ve düz dipli çanak formundadır. Kalaylıdır. İçte dipte kaba bir sülüs hattıyla **Maşâallâh** yazılı olup, zemin taraklanmıştır. Dışında 2 kartuş içinde kaba bir hatla **Âl elîne kâse-i Ekrem âl ve / vîr hüsn eyle Hüseyin** [1] şeklinde bir beyit yazılıdır.

1 *"Cömertlik kasesini eline al ve Hüseyin'e iyilik yap (güzelleştir)" anlamında çevirebileceğimiz cinaslı bir sözdür.*

Kat. No. 041

Pirinç, ağız çapı: 12 cm, yükseklik: 5,6 cm, İstanbul, 19.yy.

Dudaksız dik uzun kenarlı, altta hafifçe küçülen düz dipli kulpsuz maşrapa formundadır. İç dipte iki daire bordür içinde 4'lü kare vefk içinde rakamlar yer almaktadır. Dışta 2 satır halinde güzel bir sülüsle tek hatla kazınarak **"Ve nunezzilu mine'l-Kur'âni mâ huve şifâun ve rahmetun li'l-mu'minîne"** (**Kur'ân, İsra Suresi 82:17** baş kısmı) ve "**Bismillâhi'ş-şâfî Bismillâhi'l-mu'âfî ve bismillâhillezî lâ yedurru ma'ismihi şey'ün fi'l-'ardi ve lâ fi's-semâi ve hüve's-semiyü'l-'alîm**[1] **Bismillâhirrahmanirrahim. "Kul hüvellezîne âmenû hüden ve şifâ'ün "** [2] **"yahrucu min butûniha şarâbun muhtelifun elvânuhu fîhi şifâ'un li'n-nâs"** [3]**. El-Hâcc Ferrûh es-Seyfî** yazılmıştır.

---

1 "Bismillâhillezi lâ yedurru ma'asmihi şey'ün fil erdi ve lâ fissemâi ve hüves-semi'ul alim" duasını sabah 3 kere okuyana, akşama kadar, akşam okuyana da, sabaha kadar hiç bela gelmez. (İbn-i Mâce)

2 Kur'ân, Fussilet Suresi 41:44 ayetinden bir cümledir: "O, inananlar için bir hidayet ve şifâdır."

3 Kur'ân, Nahl Suresi 16:69 ayetinden bir cümledir: "Onların karınlarından çeşitli renklerde bal çıkar. Onda insanlar için şifa vardır."

Kat. No. 042

Kalaylı Pirinç, ağız çapı: 11,2 cm, yükseklik: 5,5 cm, 19.yy. sonu.

Yüksek ağızlı kısa karınlı ve ayaklı kase formundadır. İçi düzdür. Dışında enine üç kartuş ve aralarında stilize lotus, palmet ve rumilerden 3 rozet vardır. Kartuşlarda Farsça **'Alâ yâ 'âl sâkî / 'azl giryân el-'âyân lâ / ülfet-i 'ahdü'l-'âyân"** *(=Ey içecek sunanlardan olan: "Gözlerin ahdi dostluk değildir; gözlerinin yaş dökmesine ara ver!)* cümlesi *"şam işi"* ya da *"Antep işi"* üsluplu bir hatla ve kontürlü biçimde kazınmıştır. Altında çifte rumi motifi ve rumilerden oluşan bir su dolaşmaktadır. Dibi düz ve sadedir.

2.4.2. GÖBEK FORMLULAR

2.4.2.1. KÜREVÎ GÖBEKLİLER

Kat. No. 043

Bronz, ağız çapı: 14,5 cm, yükseklik: 4,2 cm, 18.yy.

Pirinçten yapılmış 1/3 kürevî ayaksız ve yarım küre göbeklidir. İçte ağız kısmında **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)** kazınmıştır. Tasın iç yüzeyi 6 yapraklı motifle bölünmüş ve tüm zemine: **Allâhümme inni es'elüke bi-Hakkin vechike'l-kerîm 'aleyke yâ Rabb ve es'elüke bi-Hakkin el-'arş el-'azîm 'aleyke yâ Rabb** … başlayan, salat ve selamla biten bir dua (***Kenzül arş Duası***) yazılmıştır. Yaprak dilimlerinin kesişen kavislerinde salât tekrarlanmaktadır. Göbekte 6 defa **yâ Ali** tekrarlanmaktadır. Dış ağızda Hz. Muhammed ve 12 İmam'a salât ve selam okunmaktadır. Karın kısmında aralarında çarkıfelek motifleri ile düğümlü geçmelerle birbirine bağlanan daire madalyonların içlerinde burç tasvirleri yer almaktadır. Kabın dibe doğru olan kısmında 6 daire çizilmiştir. Bunların içinde ve dışlarındaki boşluklarda da içteki duanın devamı vardır.

Kat. No. 044

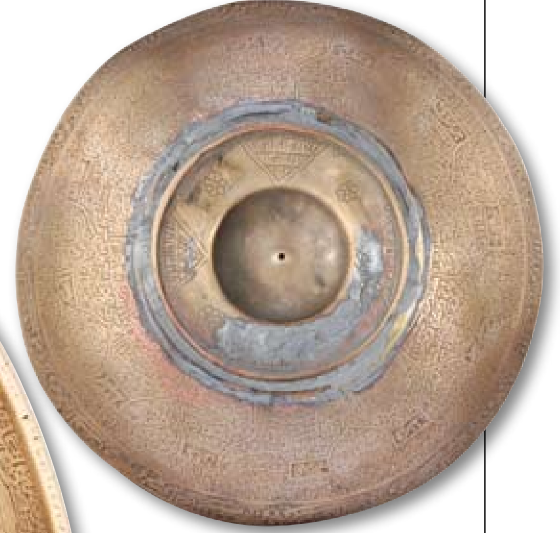
Bronz, ağız çapı: 18,3 cm,
yükseklik: 5,1 cm, 17.yy.

1/3 kürevî yayvan, kısa küt dudaklı ve sığ dipli ve kubbe göbekli olup, kısa kaidelidir. Göbekte hiç bezeme, yazı yoktur. Kalın ve küt dudağın üstünde rakamlardan bir sıra vefk kazınmıştır. İç ağızda **Bismillâhi'r-rahmani'r-rahîm. Bismillâhi ve b'illâhi ve b'ismehu'l-mübteda Rabbi'l-âhıreti ve'l-evveli lâ gâyelehu ve lâ müntehâ rabb'il-'arzi ve's-semâvâti** … ilh. bir sıra başlayan "Kadeh Duası"[1], karın yüzeyinde bir kumsaati bir daire geçme motifi bezekli alanda da devam etmektedir. Dış ağızda besmele ile başlayan **Allâhümme sallî 'alâ seyyidinâ ve nebiyyinâ Muhammed Mustafa ve sallî 'alâ el-İmâm 'alâ Murtezâ ve sallî 'alâ seyyidehu el-nisâ el-'âlemîn Fâtıma Zehrâ ve sallî 'alâ el-İmâm Hüseyin el-Rızâ ve sallî 'alâ el-İmâm Hüseytin şehîd bi-Kerbelâ ve sallî 'alâ el-İmâm Ali Zeyne'l-'Âbidîn ve sallî 'alâ el-İmâm Muhammed Bâkır ve sallî 'alâ el-İmâm Ca'fer Sâdık ve sallî 'alâ** […] (altında dış gövdede içinde makılî ALİ yazan dairelerde devam ediyor:) **el-İmâm Mûsâ el-Kâzım ve sallî 'alâ el-İmâm Ali bin Mûsâ el-Rızâ ve sallî 'alâ el-İmâm Muhammed Takiyy** […] (sola doğru:) **ve sallî 'alâ el-Hüseyin** […] salât ve selam cümlesi kazınmıştır. Dipte iki sıra halinde vefk kazınmıştır. Dip ortasında: **Sâhib Seyyid İftihâr bin Seyyid Mahmûd** biçiminde sahiplik kaydı okunmaktadır.

1 *Hz. Muhammed'in Cebrail'den duyduğu Enes B. Malik (613-709)'den rivayet bir duadır. Kenzü'l-'arş da denilen Kadeh Duası ile bu farklı dualardır. Korkuya, hastalığa, cinlere, hırsızlığa karşı bu duanın okunması faydalı olduğuna inanılır.*

Kat. No. 045

Bronz, ağız çapı: 19,2 cm,
yükseklik: 5,6 cm, 17.yy.

Yarım kürevî altı düz, kubbe göbekli olup, kısa kaidelidir. Dip kısmı gördüğü hasar üzerine kesilip sonradan tekrar lehimlenmiştir. Ağız kısmında genişçe bir friz halinde iki satır devam eden yazılar arasında **Kalem Suresi (68:50-51), Saff Suresi (61:13), Yasin Suresi (36:1-83)**'nin bir kısmı okunmaktadır. Ağız ve karın kısmında yarım şemse kompozisyonunda 8 adet motif kazınmıştır. Kalın ve küt dudağın üstünde rakamlardan bir sıra vefk kazınmıştır. Bu kısımda yeryer **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255) gibi,** Kur'an ayetleri ile birlikte **'âkibet-hayr bâd, fırsat-bâd, nusret-bâd** [1] temennileri görülmektedir. Göbek silik olup okunamamaktadır. Çevresinde dipte 6 adet verevine kare motifinin ayırdığı bordürde güzel bir sülüs hatla **Nâd-ı 'Aliyyen** yazılıdır. Dış ağızda 12 kartuş içinde Hz. Muhammed ve 12 İmam'a salat ve selam güzel bir talik hatla kabartma olarak yazılıdır. Dışta karın kısmında 12 adet şemse motifi ile eşit olarak bölümlenmiştir. Aralarında bir band halinde 12 burcun Arapça olarak isimleri **Hamel, Sevr, Cevza, Seretan,** Esed**, Sünbüle,** Mizan**, Akrep, Kavs, Cedi, Delv, Hut** talik hattıyla yazılmıştır. Kalan boşluklar **Fâtiha Suresi (1:1-7), Kâfirûn Sûresi (109:1-6), Nâs Suresi (114:1-6) ve Felak Suresi (113:1-5)** ayetleri ile doldurulmuştur. Tasın dip kısmında 4 adet çiçek rozeti ile 4 adet üçgen biçimli motif içinde vefkler yer almaktadır.

1 *-bâd=olsun! dilek ve temennisini ifade eder: geleceği hayırlı olsun! Fırsat olsun! Yardım olsun! gibi.*

Kat. No. 046

Bronz, ağız çapı: 18,6 cm,
yükseklik: 5,9cm, Anadolu (?), 17.yy.

Yarım küre şeklinde, ortası konik göbeklidir. Tasın dibi kısa kaideli ve bezeksizdir. Ufki dudağın üzerinde **"SSS"** lerden bir friz dolaşmaktadır. İçte ağızda **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)**'nin baş kısmı yazılmıştır. Karın bölgesinde 12 adet daire madalyon içinde kelime i şehadet ile **Hz.Adem'in Hutbesi**[1] nin kısaltılmış bir biçimi yazılıdır. Göbek ve çevresinde Kadeh Duası okunmaktadır. Dış ağızda her ikisi de Besmele ile başlayan **İhlâs (112:1-4) ve Kâfirûn Sûresi (109:1-6)** ayetleri okunmaktadır. Ortadaki 11 kemerli friz içinde **Fetih Suresi (48:1-5);** altta 2 satır halinde: **Felak Suresi (113:1-5) ve Nâs Suresi (114:1-6)** yazılıdır.

1 *http://vb.svalu.com/11/bft111342/*

Kat. No. 047

Pirinç, ağız çapı:19,1 cm,
yükseklik: 5,7cm, Anadolu(?), 17.yy.

Yarım küre şeklinde, altı düz formda ve ortası kürevî göbekli olup kısa kaidelidir. Dudak kısmında **"S"** motiflerinden bir su vardır. İçte ağızda **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)**'nin baş kısmı yazılıdır. Karın sathı 10 adet bal peteği 6'genle bölümlenmiş olup, içlerinde "**Bismillahirrahmanirrahim, hamdü senâî ve kibriyâi zâtî ve hulku küllihum, 'abdî ve imâî ve'l-enbiyâ ve asfiyâî ve Muhammedün Resûlullâhi sallallâhu 'aleyhi ve selem. Nebiyyi ve resûli inni kad zevvectu'l-eşyâ'e li-yedullu'alâ vahdâniyyeti eşhedü ve melâ'iketi ve sevâti ve hameletü'l-'arşi inni kad zevvectü emeti hakke'l-bediy-i fıtrati ve menbe'u kudreti Âdemu 'aleyhi's-selâm"** duası yazılıdır. Kürevi göbek silik olup, çevresinde **" [..] lehu şâfî el-semâvâtî el-'alâ el-rahman […]"** okunmaktadır. Dış ağız kısmında **Fâtiha Suresi (1:1-7)** ve **Kâfirûn Sûresi (109:1-6)**, karnın alt kısmında ise **Felak Suresi (113:1-5) ve Nâs Suresi (114:1-6)** kazılmıştır. Gövde kısmı 10 adet bölüme ayrılmış ve içine **Fetih Suresi (48:1-6)** yazılmıştır.

Kat. No. 048

Bronz, ağız çapı: 17,7 cm, yükseklik: 4,9 cm, Anadolu, 17.yy.

Yayvan yarım küre şeklinde, altı düz, ortası kürevî göbeklidir. Ağızda **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)** 'nin baş kısmı yazılmıştır. İç yüzünde karın kısmında daire şeklinde istiflenmiş ve göbeğe doğru 3 satır halinde çok silik **Bakara Suresi (2:275)** ve **Nâs Suresi (114:1-6)** okunabilmektedir. Dış dudağın içinde "S" lerden bir su mevcuttur. Ağızda salat ve selam, karın yüzeyinde ise dikine kelimelerle **Fâtiha Suresi (1:1-7)** yazılmıştır. Karın altında **Kalem Suresi (68:51)** ayeti kazınmıştır. Kabın dış dibinde **yâ Mennân** (2 defa), **yâ Hannân, yâ Mennân** isimleri madalyonlar içine istiflenmiştir.

Kat. No. 049

Pirinç, ağız çapı: 19,2 cm,
yükseklik: 4,6 cm, 18.yy.

1/5 kürevî, göbeği geniş ve yayvanca formlu düz diplidir. Dudak kısmı dolgunca ve dışa taşkın olmayıp **besmele** tekrarı yer alır. İçte ağız kısmında reyhani hattıyla **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)** yazılıdır. Altında tek satır halinde **yâ Allâh, yâ Şâfî, yâ Kâfî, Mâşâ-Allâh** tekrarı kazınmıştır. Karın sathında bu frizden göbeğe kadarki alana eşit aralıklar da 6 daire çizilmiştir. Dairelerin içi ve dışındaki 4 satıra ayrılmış alanlar yine **yâ Allâh, yâ Şâfî, yâ Kâfî, Mâşâ-Allâh** tekrarlarıyla doldurulmuştur. Yayvanca yarım kürevî göbeğin ortasında bir daire içinde harflerin kolları 6 kollu yıldız oluşturacak biçimde bir istif mevcut olup silinmiştir. Göbek çevresinde **Allâhümme âfinâ fî ..** yazısı tekrarlanmaktadır. Dış ağızda reyhani hattıyla **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)** ve onun altında bir satır halinde **yâ Kâfî, yâ Şâfî** tekrarlanmaktadır. Dışta karın kısmı bezemesi aynen içteki gibidir. Dibin ortasındaki dairevi düz alanda sekiz kollu yıldız ve içinde 16 'lı vefk yer almaktadır. Çevresi de içte olduğu gibi **Allâhümme âfinâ fî ..** yazısı tekrarlanmaktadır.

Kat. No. 050

Pirinç, ağız çapı: 18,3 cm,
yükseklik: 5cm. İran, 18. yy.

1/3 kürevî yayvan, kısa küt dudaklı ve sığ dipli ve kubbe göbekli olup kısa kaidelidir. Kalın ve küt dudağın üstünde rakamlardan bir sıra vefk kazınmıştır. Ağız kısmında **"kırk anahtar"** tabir edilen kurşun çubukların asılması için muntazam aralıklı delikler mevcuttur. Anahtarların bu şekilde tasa yerleştirilmiş olması istisnaidir. İçte ağızda **Bismillâhi'r-rahmani'r-rahîm. Bismillâhi ve b'illâhi ve b'ismehu'l-mübteda Rabbi'l-âhıreti ve'l-evveli lâ gâyelehu ve lâ müntehâ rabb'il-'arzi ve's-semâvâti** … *ilh.* bir sıra başlayan "**Kadeh Duası**"[1], karın yüzeyinde sivri kemer-palmet geçmelerden oluşturulmuş bezekli alanda da devam etmektedir. Göbek yarım kürevi olup eteğinde **Saff Suresi (61:13)** yazılıdır. Tasın dışında ağızda besmele ile başlayan **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)** yazılıdır. Dış yüz 12 yuvarlak kemerle bölümlenmiş olup ardışık olarak **Nâs Suresi (114:1-6)**, **Felak Suresi (113:1-5)** ve **İhlâs Suresi (112:1-4)** ile vefkler yer almaktadır. Dipte soğan ve kaş kemer formunda bölümler içinde yine vefkler kazınmıştır.

1 Hz. Muhammed'in Cebrail'den duyduğu Enes B. Malik (613-709)'den rivayet bir duadır. Kenzü'l-'arş da denilen Kadeh Duası ile bu farklı dualardır. Korkuya, hastalığa, cinlere, hırsızlığa karşı bu duanın okunması faydalı olduğuna inanılır.

2.4.2.2. BOMBELİ KONİK GÖBEKLİLER

Kat. No. 051[1]

Bronz, ağız çapı: 12,7 cm,
yükseklik: 4,5 cm, Anadolu(?), 17-18.yy.

Yarım küre şeklinde, kaideli, ortası konik göbekli olup hafif yüksekçe kaidesi mevcuttur. Dudağın iç ve dışında "**SSS"** biçiminde friz vardır. Ağızda okunaksızca yazılmış **Bismillâhi Rabbi'l-'arz ve Rabbi'l-semâvâti. Bismillâhi'llezî** […] kazınmıştır. Karın kısmında 12 adet madalyon içinde **İhlâs Suresi (112:1-4)** okunmaktadır. Göbekte ve dip çevresinde "**Ve in yekadullezîne keferû leyüzlikûneke bi-ebsârihim …" Kalem Suresi (68:50-51)** kazınmıştır. Dış ağızda **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)**, karnın altında ise yine **Kalem Suresi (68:50-51)** yazılıdır. Karın ortasındaki 12 adet madalyonda **Nâs Suresi (114:1-6) ve Felak Suresi (113:1-5)** okunmaktadır.

1 Elemterefiş 2003, S.203.

Kat. No. 052

Pirinç, ağız çapı: 12,7 cm,
yükseklik: 4,1 cm, İran, 18.-19.yy.

Yarım küre şeklinde, kısa kaideli, ortası bombeli konik göbeklidir. Kabın içi ve dışı tamamıyla yazı ile doldurulmuş olup yazıları maalesef okunamamaktadır. Kalın ve dar bir dudağı mevcuttur. Karın yüzeyi balık pulunu andırır bir biçimde bir ters bir düz palmetlerle bölünmüştür. Göbek konik fakat basıkçadır. Çarkıfelek motifi ile satırlara ayrılmıştır. Göbek çevresinde kabartma halinde **Nâd-ı 'Aliyyen**'in başından bir kısım okunmaktadır. Dış ağız kısmında enine 12 kartuş ile karın kısmında da yuvarlak kartuşlar sıralanmıştır. Karın kısmındaki kartuşların içlerinde burçlar tasvir edilmiştir.

Kat. No. 053

Pirinç, ağız çapı: 16,3 cm,
yükseklik: 4,9 cm, İran, 20.yy. başı.

Yarım küre şeklinde, kısa kaideli, ortası bombeli konik göbeklidir. Dudakta **Fâtiha Suresi (1:1-7)** yazılıdır. Ağız ve karın alt kısmında // □ // □ // □ // şeklinde friz dolaşmaktadır. Karın yüzeyinde 18 adet kaş kemer süslemesi tasvir edilmiş olup içinde **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)**'nin başlangıcı kazınmıştır. Hafif konik göbek kısmı 4 satıra bölünmüş ve // □ // □ // □ // şeklinde bezeklenmiştir. Dipte göbek çevresinde ise **Nâd-ı 'Aliyyen** okunabilmektedir. Tasın dışında ağız ve karın altında yine // □ // □ // □ // şeklinde frizler dolanmakta olup, ortasındaki 11 adet dairenin iç ve dışlarında **İsrâ Suresi (17:82)** istif edilmiştir. Güzel, temiz işçilikli ve kaligrafilidir.

Kat. No. 054

Pirinç, ağız çapı: 19 cm,
yükseklik: 5,2 cm, İran, 19.yy.

Yayvan yarım küre şeklinde, kısa kaideli, ortası bombeli konik göbekli formdadır. Dudakta rakamlardan bir sıra vefk vardır. Kabın ağız kısmında **Şems Suresi** başlamaktadır. Karın yüzeyinde aralarında rakam vefkleri bulunan 10 adet dairenin içlerinde de **Şems Suresi** devam etmektedir. Bu kısmın altında **Nasr Sûresi (110:1-2)** ayetleri, göbek çevresinde ise **110:3** ayeti yer almaktadır. Göbekte 1, 7 ve 8 rakamlarından 2 sıra vefk kazınmıştır. Dışta ağız kısmı boş bırakılmış olup en altta **Kalem Suresi (68:51)** yazılmıştır. Dış karın yüzeyi balık pulu şeklinde desenlenmiştir ve yüzeyde yine **Şems Suresi**[1] okunmaktadır.

1 Günümüzde de, "bir kimse bu sureyi yazıp içilecek bir su içerisine bırakır ve o sudan içerse, önceden meydana gelmiş bulunan titreme ve haykırmakla ilgili hastalıkları şifa bulacağına" dair inanç vardır (Anonim Şifalı Dualar).

Kat. No. 055

Pirinç, ağız çapı: 18,8 cm,
yükseklik: 5,3 cm, İran, 18-19.yy.

Yayvan yarım küre şeklinde, kısa kaideli, ortası bombeli konik göbekli formdadır. Dudakta rakamlardan bir sıra vefk vardır. **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)**'nin başlangıcı kazınmıştır. Karın yüzeyinde baklavalardan balıksırtı bezek yapılmıştır. Bu alanda **Âyete'l-Kürsî** devam etmektedir. Göbekte 3 sıra olup, ortada **Allâh, yâ Muhammed, yâ Ali, yâ Fâtıma, yâ Hasan, yâ Hüseyin** isimleri kazınmıştır. Üstteki frizde stilize çam ağacı motifleri sıralanmakta; alttaki bordürde ise rakam vefkler yer almaktadır. Dipte göbek çevresi 4 kartuşa bölünerek içine çift çizgili etli hatla **Saff Suresi (61:13)** yazılmıştır. Dış dudak kısmında ve kaidede yatık **"S"** lerden bir su vardır. Ağız kısmında 12 İmam'a salat ve selam cümlesi, karın altında **Kalem Suresi (68:51-52)** okunmaktadır. Dış karın yüzeyi balık pulu şeklinde desenlenmiştir ve yüzeyde yine **Fâtiha Suresi (1:1-7)** okunmaktadır. Dipte bir üçgen çizilerek 3 boşluğuna bitkisel birer motif yerleştirilmiştir.

2.4.2.3. KESİK KONİK GÖBEKLİLER

TİP.1 "GÖBEK KISMI BÜYÜK VE ERKEN ÖRNEKLER"

Kat. No. 056

Kalaylı Bronz, ağız çapı: 18,4 cm, yükseklik: 4,6cm, Anadolu, 17.yy. başı.

Yayvan dipli basıkça, dudaksız ve kaidesiz göbekli hamam tası formundadır. Ağızda çiftçizgili etli hatla **Allâhümme 'âfinâ fî esmâ'inâ. Allâhümme 'âfinâ fî ebsârinâ** frizi dolaşmaktadır. Bunun altında altlı üstlü 2 adet kufi bozması **yâ Kâfî** frizi ortasında karın kısmında 15 adet dairevi örgülü geçme ile bitişik madalyonlar içinde 5'er satırlık rakam vefkler mevcuttur. Göbekte **Allâhümme 'âfinâ fî** tekrarı okunabilmekte olup, göbek üstündeki düz dairevi alanda çarkıfelek motifi vardır. Göbek çevresinde 18 adet üçgen alınlıklı nişler içinde 4'er satır vefkler görülmektedir. Dış ağızdaki kalın hatlı friz ile bunun altındaki bir sıra friz silik olup okunamamaktadır. Karnın altında yine dairevi geçmeler ile **yâ Kâfî** tekrar frizi ile kufi 3 satır silik bir yazı bandı mevcuttur. Göbek çukurunda 6 kollu yıldız ve çevresinde **Allâhümme 'âfinâ fî** tekrarı kazılıdır.

Kat. No. 057[1]
Pirinç, ağız çapı: 19,2 cm,
yükseklik: 5 cm, İran, 18.yy.

1/3 kürevî hafif basıkca, altı diple kesilmiş ayaksız tas formunda ve üstü kesik konik göbeklidir. Dudak kısmında **besmele** tekrarı kazınmıştır. Ağız kısmında 29 sivri kemerli niş içinde 9'lu kare vefkler vardır. Bunun altında **Ayete'l-Kürsi** nin baş kısmı kazınmıştır. Karın kısmında genişçe bir band örmeli geçmelerle birbirine bağlanmıştır. Biri küçük biri büyük örme geçmeli kavislerle oluşturulmuş 8 adet kartuşun küçüklerinin içlerinde çift kontürlü ve etli hatla **Rabbî Allâh Hakk Allâh Huve Allâh Hasbin Allâh** yazıları istiflenmiştir. Göbeğin ortasında iki üçgenden geçmeli 6 kollu yıldız (**Mühr-i Süleyman**) ve içinde **Allâh** ismi vardır. Kesik koni yüzeyinde ise etli kalın bir hatla **Allâhümme 'âfinâ** cümlesi 2 defa tekrarlanmaktadır. Dış yüzde ağız kısmında geniş bir friz içinde etli hatla **Ayetel Kürsi** okunmaktadır. Dış karın kısmında genişçe bir band halinde 12 adet örmeli geçme birbirine bağlanmıştır. Bunların içinde yine **Rabbî Allâh Hakk Allâh** isimleri ardışık olarak tekrarlanmaktadır. Aralarda vefkler yer almaktadır. Göbek içinde konik yüzey içinde yine **Allâhümme 'âfinâ** cümlesi 2 defa tekrarlanmaktadır. Koninin kesik yüzeyinde de **Mühr-i Süleyman** motifi görülür.

1 *Elemterefiş 2003, S.203.*

Kat. No. 058

Pirinç, ağız çapı: 19,4 cm,
yükseklik: 4,8 cm, Anadolu (?), 18.yy.

Pirinçten yapılmış 1/3 kürevî hafif basıkca, altı diple kesilmiş ayaksız tas formunda ve üstü kesik konik göbeklidir. Dudak kısmı yoktur. Ağız kısmında 24 sivri kemerli niş içinde 9'lu kare vefkler vardır. Bunun altında **Ayetel Kürsi** nin baş kısmı kazınmıştır. Karın kısmında genişçe bir band örmeli geçmelerle birbirine bağlanmıştır. Biri küçük biri büyük örme geçmeli kavislerle oluşturulmuş ve içleri harf ve rakam vefklerle doldurulmuştur. Üstü kesik ve düz konik göbeğin ortasında **yâ Hannân, yâ Mennân** isimleri karşılıklı olarak harf uçları örgülü sepet geçme süslemesi oluşturmuştur. Kesik koni yüzeyinde ise etli kalın bir hatla kitabe aşınmış olduğundan okunamamaktadır. Dış yüzde ağız kısmında geniş bir friz içinde etli hatla Arap dilinde bir dua okunmaktadır. Dış karın kısmında genişçe bir band halinde 11 adet 4 yapraklı örmeli geçmeler birbirine bağlanmıştır. Bunların içinde yine harf ve rakam vefkler tekrarlanmaktadır. Göbek içindeki konik yüzey içinde 11 adet 9'lu kare vefk ve koninin kesik yüzeyinde de **Mühr-i Süleyman** motifi görülür.

Kat. No. 059

Pirinç, ağız çapı: 17,6 cm,
yükseklik: 3,8 cm, Anadolu, 17.yy.

Pirinçten yapılmış 1/3 kürevî hafif basıkca, altı diple kesilmiş ayaksız tas formunda ve üstü kesik konik göbeklidir. İçte dudak kısmında rakamlardan vefk kazınmıştır. Ağız ve karın kısmında genişçe iki band örmeli geçmelerle birbirine bağlanmıştır. Üstteki band, bir sepet örgü bir 12 li dikdörtgen vefk olmak üzere 22 bölümlüdür. Bununla göbek kısmı arasında biri küçük biri büyük kavislerle oluşturulmuş 8 adet kartuş mevcuttur. Küçükler 4 kollu yonca biçiminde olup içleri vefklidir. Enine büyük kartuşlarda 3 satır yazı kazınmıştır. Bu yazılar çok silinmiş olduğundan maalesef çözülememiştir. Üstü kesik ve düz konik göbeğin ortasında iki üçgenden geçmeli 6 kollu yıldız (**Mühr-i Süleyman**), konik yüzeyinde ise etli kalın bir hatla "**Âbâ tala'ut el-hummat el-mü'essir el-kâhırî**" (*İnşaallah, kahredici etkili sıtma çıktı*) biçiminde okunan bir dua görülmektedir. Dış yüzde ağız kısmında geniş bir friz içinde etli hatla **Ayetel Kürsi**, hemen altında ince bir satır halinde: **Allâhümme inni es'elüke yâ Allâh [** *kırık*] **yâ Kuddüs yâ Münkir, yâ Hafız** *ilh.* ve bunun altında da 9 adet daire içinde biri altı kollu yıldız içinde vefkler vardır. Tasın göbek dibi tamamen vefktir.

Kat. No. 060

Pirinç, ağız çapı: 17,5 cm,
yükseklik: 4,3 cm. Anadolu, 17.yy.

1/3 kürevî hafif basık, altı diple kesilmiş ayaksız tas formunda ve üstü kesik konik göbeklidir. Zayıf cidarlı dudak kısmında rakamlardan vefk kazınmıştır. Ağız kısmında 31 adet sivri kemerli niş içinde 3'er satır rakam vefkler kazınmıştır. Karında 4 adet daire madalyon içinde 9'lu kare rakam vefkleri mevcuttur. Dairelerin araları dörder satıra bölünmüş olup **Felak** ve **Nas Sureleri** yazılmıştır. Dış yüzde ağız kısmında geniş bir friz içinde etli hatla besmelesiz **Ayetel Kürsi**, hemen altında ince bir satır halinde: **Allâhümme inni es'elüke yâ Allâh [** *kırık*] **yâ Kuddüs yâ Münkir, yâ Hafız** ilh. ve bunun altında da 9 adet daire içinde biri altı kollu yıldız içinde vefkler vardır. Tasın göbek dibi tamamen vefktir. Karnın dışında da 5 adet daire madalyon içinde 9'lu kare rakam vefkleri mevcuttur. Dairelerin araları dörder satıra bölünmüş olup **Fatiha Suresi** ve **İhlâs Suresi** yazılmıştır. Tasın dibindeki göbek girintisi içindeki düz dairevi alanda 6 kollu yıldız motifi (Mühr-i Süleyman) vardır. Göbeğin iç ve dış yazıları yorumlanamamıştır.

Kat. No. 061

Pirinç, ağız çapı: 18,2 cm,
yükseklik: 4,4 cm, 17.yy. sonu.

Pirinçten hamam tası formunda göbeği geniş ve yayvancadır. Dudak kısmı dolgunca ve dışa taşkın olmayıp tek sıra rakamlardan vefk yer alır. İçte ağız kısmında reyhani hattıyla … **min ilmihi illâ**'ya kadar **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)** yazılıdır. Altında tek satır halinde kazıyarak muhtemelen devam etmekle birlikte silinmiştir. Karın sathında bu frizden göbeğe kadarki alan beş daire ve beş elipsle enine bölünmüş olup, içlerindeki dörder satır kufi kitabe fevkalade silinmiştir. Göbek ortasındaki düzlükte altı kollu yıldız ve çevresinde **Allâhümme âfinâ fî** .. yazısı tekrarlanmaktadır. Dış ağızda reyhani hattıyla "**.. kürsiyyü's-semâvâti**"ye kadar **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)** ve onun altında bir satır halinde **yâ Kâfî, yâ Şâfî** …yazısı tekrarlanmaktadır. Bu satırdan göbek girintisine kadar kalan dış yüzey dört daire ve dört elipsle çerçevelere bölünmüş ve içlerinde dörder satır halinde sürüp giden kufi kitabe silinmiş olduğundan okunamamaktadır. Dibin ortasındaki dairevi düz alanda sekiz kollu yıldız ve içinde 16 'lı vefk yer almaktadır. Çevresi içte olduğu gibi **Allâhümme âfinâ fî .. yazısı** tekrarlanmaktadır. En dışta ağız kenarında sonradan kazındığı anlaşılan başka bir elle kazınmış **Nağdi** *(sic.)* **'Aliyyen** yazılmıştır.

Kat. No. 062

Kalaylı Pirinç, ağız çapı: 19,2 cm,
yükseklik: 5,6 cm, Anadolu (?), 17.yy.

Pirinçten hamam tası formunda göbeği geniş ve yayvancadır. Dudak kısmı dolgunca ve dışa taşkın olmayıp tek sıra rakamlardan vefk yer alır. İçte ağız kısmında reyhani hattıyla …**min ilmihi illâ**'ya kadar **Ayete'l-Kürsî (Kur'ân: Bakara Sûresi:255**) yazılıdır. Altında tek satır halinde kazıyarak muhtemelen devam etmektedir. Karın sathında bu frizden göbeğe kadarki alan bilinçli bir biçimde zımparalanarak silinmiştir. Göbek ortası düz olup çevresinde **Allâhümme 'âfiynâ fî esmâ'inâ ve ebsârinâ** yazılıdır. Dış ağızda reyhanî hattıyla "**… yeuduhu hıfzıhümâ** "ya kadar **Ayete'l-Kürsî (Kur'ân: Bakara Sûresi:255)** ve onun altında bir satır **Felak Suresi 1-5** yazılmıştır. Bu satırdan göbek girintisine kadar kalan dış yüzeyde sekiz adet kavisli ve örgülü geçme ile birbirine eklenmiş rozetler yer almaktadır. Bu rozetlerden 4 tanesi vefk olup diğerlerinde Feth ve İhlâs Sureleri yazılıdır. Dibin ortasında altı kollu yıldız ve içinde 3 satır vefk vardır. Çevresi **Fetih Suresi 1-2** (… **li-yağfire lekallâhu mâ tekaddeme min z**[enbike]'ye kadar **Kur'ân, Fetih Sûresi: 48:1** ve **2** 'nin sadece baş kısmı) yer alır.

"GÖBEK KISMI KÜÇÜK VE DAHA GEÇ DÖNEM OLANLAR"

Kat. No. 063

Bronz, ağız çapı: 14,2 cm,
yükseklik: 4,4 cm, 18.yy.

Kalın cidarlı altı kesik yarım kürevî, konik göbekli ve ince kısa ayaklıdır. Dudak kısmında aralarda baklavalar serpiştirilmiş olarak **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)** kazınmıştır. Ağızda **Âl-i İmrân (3:26)** ayeti yer alır. Karında 18 adet şemselerin içlerinde **Felak Suresi (113:1-5)** ve **Nâs Suresi (114:1-6)** okunmaktadır. Göbekte çarkıfelek motifi, etrafında karın dibinde **İsrâ Suresi (17:82)** yazılıdır. Dış dudakta **Âyete'l-Kürsî**'nin sonu; ağızda besmele ile salat ve selam; altta dipte **Kalem Suresi (68:51-529)** yazılıdır. Karında baklava bordürler içinde 12 adet burç tasvir edilmiştir.

Kat. No. 064

Pirinç, ağız çapı: 15,8 cm,
yükseklik: 4,8 cm, 19.yy.

Yarım küre şeklinde, ortası bombeli konik biçimli göbekli, kısa kaidelidir. Dudakta rakamlardan bir friz vardır. Ağızda **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)** frizi vardır. Karın yüzeyi dibinde **Nâs Suresi (114:1-6)** ve **Felak Suresi (113:1-5)** yazılmıştır. Bu iki yazı frizi arasında **İsrâ Suresi (17:82)**, **Kalem Suresi (68:51-52)** ve **İhlâs Suresi (112:1-4)** sırayla ancak verevine baklavalar halinde kompoze edilmiştir. Göbek üstünde bir çiçek motifi ile göbekte iki satır halinde rakamlar, dipte ise çift çizgili etli hatla **yâ Kâfî, yâ Şâfî, yâ Vâfî, yâ Mu'âfî** isimleri harflerinin keşideleri dörtlü aynalı olacak şekilde düzenlenmiştir. Dış ağızda salât-ü-selam cümlesi yer almaktadır. Alttaki friz ve dış yüzde **Esmaü'l-Hüsna**'dan isimler yazılıdır. Dışta, dipte: **Sâhib-i Nûr Muhammed** cümlesi kazınmıştır.

Kat. No. 065[1]

Kalaylı Pirinç, ağız çapı: 15,5 cm,
yükseklik: 5 cm, İran, h.1270.

Yarım küre şeklinde, altı düz formda ve ortası göbeklidir. Tasın içinde dudaktan başlayarak göbek dahil tamamen **Yâsin Suresi (36:1-83)** yazılıdır. Yalnız tasın karın kısmı bir daire ile bölümlenmiş kalan alan 9 satıra ayrılmıştır. Dış ağızda **"Allâhümme sallî 'alâ'l-Mustafa Muhammedin ve'l-Murtezâ Ali el-Hasan ve'l-Hüseyin ve salli'alâ zeyde'l-'ibâd'alâ Muhammed es-Sâdık […]"** okunmaktadır. Gövde kısmı 10 adet daire ile bölümlenmiş ve bu yüzeye aralarında **yâ Mennân, yâ Hannân, […]** kelimeleri serpiştirilmiş **Nâs Suresi (114:1-6) ve Felak Suresi (113:1-5)** ayetleri ile **Âyete'l-Kürsî** yani **Bakara Suresi (2:255)** yazılmıştır. Dış dipte: **"Teberrüke Hazret-i İmâm Ali. Yâ İmâm 'Abbâs ibn Ali. Sâhibehu Emîn ibn-i 'İsâ. Sene: 1270"** cümleleri kazınmıştır.

1 *Elemterefiş 2003, S. 201.*